

ДОСТОИНСТВОТО НА МАКЕДОНЦИТЕ ДОМИНАНТНО ВО ПОСТОЕЊЕТО И ВО ТВОРЕШТВОТО

Ангелина Маркус е родена во Тополчани, село низ кое минува царскиот пат познат уште пред 2.500-3.000 години, особено значаен за времето на Архелај и Филип. Основно образование почнува во селското училиште, гимназија завршува во Прилеп, додека студентските денови ги минува во Скопје. По дипломирањето во македонската престолнина го реализира поголемиот дел од работниот век, како професор по филозофија.

По смртта на нејзиниот сопруг, госпоѓа Маркус своето знаење го преточува во дела посветени на сè она што е македонско. Таа е активна и како говорник на трибини, на ТВ-екраните, а нејзиниот глас се слуша и на радиобрановите. Зад себе ги има книгите "По трагите на Македонците", "Македонски древни вредности", "Македонија на Македонците", "Филип II Македонецот", "Македонска древна медицина", "Поemi за македонските цареви", како и голем број фељтони и рецензии.

■ Разговорот го водеше: Милева ЛАЗОВА

Професорке Маркус, познати сте како авторка на повеќе книги. Која е Вашата инспирација за постојано преточување на мислите во пишан збор? Што е основната тема која континуирано Ве поттикнува неуморно да создавате дела со високи вредности за македонскиот непокор, кој е докажан со тоа што еден Македонец во дамна успеал да обедини многу народи?

МАРКУС: Прашањето за Македонија, за Македонецот, за македонскиот народ и историја се прикрива со милениуми и милениуми, затоа што како што се оддалечуваме од IV век пр.н.е., целиот тој временски тек е исполнет со плејада исклучителни личности во сите области. Добро организирано образование, филозофски, лекарски школи, школи на занаети, на градители, сите тие под раководство на македонските цареви. Никаде кај нас, во литературата, во учебниците, уште од пред 100 години не се спомнува Македонија, и секаде каде што треба да пишува Македонија, македонски цар, македонски дела стои грчко - и писмо и историја... Оваа моја преокупација доаѓа од таму што историјата треба да ја напише Македонец, треба македонски да се мисли, македонски да се пишува за македонските работи, за македонските проблеми. Сите оние кои пишуваат, без оглед дали се во близина или се подалеку, се обидуваат да наметнат дека тоа веќе е општа, балканска, европска култура, односно нивна, грчка, бугарска, албанска, римска, турска и не знам која. Сè тоа наметнува голема збрка и во сфаќањето и во мислењето и кај младите и кај постарите генерации. Тоа е причината што вистината многу тешко се пробива.

THE DIGNITY OF THE MACEDONIANS IS DOMINANT IN THE EXISTENCE AND CREATIVITY

Angelina Markus is born in Topolcani, a village through which the empire's road famous since before 2500-3000 years ago, and especially important during the time of Arhelay and Philip. She begins her primary education in the village's school, she finishes high school in Prilep, and she spent her student days in Skopje. After graduation in the Macedonian capital she spent most of her working term, as a professor of philosophy. After her husband's death, Mrs. Marcus pours her knowledge in to works dedicated to everything that is Macedonian. She is also active as a speaker on TV screens, and her voice can also be heard on the radio waves. Behind her she has the books "On the Trail of the Macedonians", "Macedonian ancient values", "Macedonia to the Macedonians", "Philip the 2nd the Macedonian", "Macedonian ancient medicine", "Poems for the Macedonian Emperors", as well as a number of articles and book reviews.

The conversation was made by: Mileva LAZOVA ■

 Professor Markus, you are known as the author of a number of books. What is your inspiration for the constant pouring of your thoughts in to a written word? What is the basic theme that is constantly driving you relentlessly to create works with a high value for the Macedonian strife, which is proven by the fact that a Macedonian in antiquity managed to unite a lot of peoples?

MARKUS: The question for Macedonia, for the Macedonian, for the Macedonian people and history that covers millenniums and millenniums, because as we get farther away from the 4th century B.C, the whole time period is filled with a myriad of exceptional people in all areas. Well organized education, philosophical, medical, craftsmen, masonry schools, all of them under the management of the Macedonian emperors. All around us, in literature, in books, since a hundred years ago there is no mention of Macedonia, and everywhere there is supposed to be written: Macedonia, Macedonian emperor, Macedonian works... it says Greek- letter and history... My preoccupation for this comes from the fact that history should be written by a Macedonian, who thinks Macedonian, to be written in the Macedonian way for Macedonian things, for the Macedonian problems. All those who write, no matter if they are near or from a far, are trying to force the fact that this is already a common, Balkan, European culture, of their own- Greek, Bulgarian, Albanian, Roman, Turkish and I don't know what other. All of that forces big confusion in the understanding and thinking in the younger and older generations. That is the reason why the truth is so hard to get out.

☀ Читајќи ги Вашите книги се добива впечаток дека мислите вечно Ви се преокупирани со Античките Македонци, со големите личности Филип и Александар Македонски. Зошто токму ним им го посветувате својот креативен, инвентивен и истражувачки потенцијал?

МАРКУС: Фактички не треба да се зборува за Антички Македонци, ако се зборува за антички тоа значи дека има и некои други. Македонци, Македонец, македонски народ е во историјата. Тоа е суштината. Но, најмногу присвојувања и негирања се однесуваат на овие личности во царското семејство, па секогаш само тие и се потенцираат. Треба да се тргне неколку илјади години порано, пред времето на Александар и Филип, затоа што уште тогаш постоела силна македонска држава со изразити етнички културни, писмени особености. Сега тоа треба постојано да се проширува и колку што можеме да одиме поназад во неолитот. Таму ги наоѓаме буквите, опсерваторијата, гробовите, фактите кои го потврдуваат тоа дека секој Македонец треба да си ја знае историјата. Не само од тој древен IV век пр.н.е. кога Македонија доминираше како светска и единствена империја и држава, која изврши влијание на сличен начин да се прави и Римската империја, потоа по теркот на македонската држава да тргнат и Наполеон и Цезар и сите останати. Меѓутоа, врз база на таа идеја за хуманост, човечност, прогрес, за развиток на градење, тие прават нешто друго, прават разурнување и насилно освојување и разделување на светот. Насила наметнување на нешто друго. Фактот дека во текот на своите животи Филип и Александар успеале да поминат таков голем простор и народи, покажува на сличноста и прифатливоста во древнина, кога народите биле многу поблиску еден до друг според начинот на живеење, начинот на творење, отколку што тоа било случај подоц-

на, кога се разграбувало моето-твоето за да нема македонство.

☀ Можете ли да ни конкретизирате од кога својот творечки интерес го лоциравте токму на времето на Античките Македонци? Како доаѓате до сите информации, со оглед на тоа дека станува збор за древен период, кој е многу важен за Македонија, а кој треба да биде поткрепен со релевантни факти?

МАРКУС: Македонците и Македонија имаат свои докази, свое достоинство, свој неизбришлив континуитет. Само да погледнам една ископина, само да погледнам една слика, го гледам тоа македонско потекло, го гледам тој тек на творештвото и гледам дека е потребно многу да се направи за да се издвои тоа влијание кај другите народи. Зошто македонскиот цвет го има во јапонскиот печат? Тој цвет можеме да го најдеме на сите карпи, на сите камења, на сите ископини, зошто можеме да ја најдеме резбата во сите престолнини во Европа, зошто можеме да најдеме царски знаци кои ги украсувале тие мегарони, театри, светилишта во македонската земја. Од таму тие се шират насекаде. Таа желба да се покаже македонството ме тера постојано во тие проучувања. Во самото тоа согледување не ме плаши дали има факти или не прават фусноти. Ми велат дека моето пишување нема научен карактер затоа што нема фусноти. Фуснотата е лага. Има еден софизам кој вели: еден критјанин рекол сега ќе ви кажам вистина - сите критјани лажат, ако лажат сите и тој лаже. Фуснотата е лага која треба да ја прифатат и ја прифаќаат сите. Не треба да се оди кон такви објаснувања, туку треба непосредно, изворно, директно да се согледа што е тоа македонско.

☀ Долг период од работниот век минавте со ученици средношколци. Какво е Вашето искуство со нив, во смисла на тоа дали успеавте кај нив да го поттикнете интересот за Античките Македонци и со колкаво знаење располагаа пред Вашите предавања?

МАРКУС: Најголемиот дел од животот го минав во училиниците, со учениците од втора, трета година, на кои им предавав психологија, логика, социологија, марксизам, филозофија која ги опфаќаше сите тие науки, како и во тој IV век во времето на Аристотел, еден од најголемите научници во постоењето на цивилизациите во светот. Тогаш филозофијата, исто така, го имала тоа значајно место, на неа ѝ се подредуваат сите науки, физиката, астрономијата, биологијата, уметноста, кои треба да имаат метод. Методот е умност, методот е принцип, методот е дефиниција на тоа што се знае, што се кажува. Гледав тоа

Reading your books you get the impression that your thoughts are constantly preoccupied with the ancient Macedonians, with great personalities like Philip and Alexander the Great. Why do you dedicate your creative, innovative and research potential particularly to these persons?

MARKUS: In fact we should not be talking about ancient Macedonians, if we are talking about ancient that means that there are other. Macedonians, the Macedonian, Macedonian people is in the history. That is the essence. But, most of the usurpations and negations are related to these people in the royal family, so always they are the ones that stand out. We should start several thousand years in the past, before the time of Alexander and Philip, because even then there was a strong Macedonian state with imposing ethnic cultural, literary capabilities. Now that should be expanded upon constantly and as far as we can go back to the Neolithic period. There we can find the letters, the observatory, the graves, facts that every Macedonian should know. Not only from that ancient 4th century B.C when Macedonia dominated as the world's only empire and state, that made an influence on the way that an empire is made, including the Roman, and after that the Macedonian state was a pattern for Napoleon and Caesar and all the others. But, on the basis of the idea of humanity, progress, for the development, they are doing something else; they are destroying and violently conquering and dividing the world. Forcibly imposing some thing else. The fact that during their lives Philip and Alexander managed to go through such a vast space and peoples, shows the similarity and acceptance in antiquities, when peoples were a lot closer to one another according to their way of life, their work, than that was the case after, when there was a pillaging on what's mine and what's yours so there is nothing Macedonian.

Can you specify from when did you located your creative interest for the period of the ancient Macedonians. How do you come by all of your information, considering the fact that it is about an ancient period, which is very important for Macedonia, and that has to be based on relevant facts?

MARKUS: The Macedonians and Macedonia have their evidence, their dignity, their undeletable continuity. I have to look at only one dig site, one painting, and I can see that Macedonian origin, I can see that flow of creativity and I see that it is necessary for a lot to be done to separate that influence in other peoples. Why is the Macedonian flower on the Japanese seal? We can find that flower on all the rocks, on all the stones, on all the dig sites, why can we find empyreal signs that decorated those theatres, sanctuaries, on the Macedonian soil? From there they spread everywhere. That which to show the Macedonians is driving me constantly in my studies. In that question I'm not frightened if there are facts or not. They say that writing has no scientific character because it doesn't have footnotes. The footnote is a lie. There is a sophism that says: a man from Create said: now I'll tell you the truth—all men from Create are liars, and if all of them are lying then he is lying. The footnote is a lie which has to be accepted by all. One should not go for such kind of explanations, but should directly see what a Macedonian is.

You spent a long period with high school kids. What is your experience with them? Did you manage to spark their interest in the ancient Macedonians?

MARKUS: The biggest part of my life I've spent it in the classrooms, with the student of second or third year, to whom I thought psychology, logic, sociology, Marxism, philosophy which gathers all those sciences together, as in that 4th century in the time of Aristotle. Then philosophy had that important place, to her all other sciences are subjected, physics, astronomy, biology, the arts, who should have the same method. I was careful in explaining all of that to my students, but the way it was in the text books and other literature, in all of the world history books, in which everything that is suppose to be Macedonian is not Macedonian. Even today, that is still being asked as a question, whether all that belongs to the Macedonians or to someone else. Others pretend to be Macedonians and take that for them selves and want to share in the glory, and the Macedonians just watch that in silence and see that all that is progressive comes from some Macedonian, or the Macedonian tradition. Maybe the thing I have been telling my students had no meaning for my students, because for what was said then there was no backing, the amphitheatres were not dug out yet, the cities in Stobi, in Heraklea and others, in which the buildings show the Macedonian way of schooling. It looks like that all I have been saying has been deeply imbedded in the minds of those young people, who today are adults, whit their own companies, donate money for my books, call me to support me and tell me that they were always inspired by the way I have gone forth to secure the place of the Macedonians in the world culture.

секогаш да им го објаснам на моите ученици, но така како што стоеше во учебниците и во другата литература, во сите светски истории, во романите, во сите енциклопеди, во кои сè што треба да биде македонско не е македонско. И денес, како прашање се поставува дали тоа е така, дали сè тоа навистина им припаѓа на Македонците или на другите. Другите се прават Македонци и тоа го присвојуваат и сакаат нешто да споделат од таа слава, а Македонците молчејќи гледаат дека сè она што е прогресивно доаѓа од некој македонски човек, од македонската традиција. Можеби тогаш за моите ученици немало никакво значење тоа што сум им го кажувала, затоа што за кажаното немаше таква поткрепа, не беа ископани театрите, градовите во Стоби, во Хераклеја и другите, во коишто градбите го покажуваат македонскиот начин на школување. Тоа се гимназиумите. По сè изгледа тоа што сум го кажувала останало длабоко врежано во свеста на тие деца, кои денес како возрасни луѓе, со свои фирми, донираат пари за моите книги, ми се јавуваат и ме поддржуваат велејќи ми дека отсекогаш биле воодушевени од принципот и од начинот на кој сум одела да го обезбедам местото на Македонците во светската култура.

Познато е дека до почетокот на деведесеттите години еден од клучните предмети во средните училишта беше предметот марксизам. Иако и тој има заеднички и допирни точки со филозофијата, сепак Вие им давате посебна нота на своите предавања со тоа што ги информирате и за една во тоа време не толку спомнута тема. Колку Вие како професорка бевте "слободни" да им укажете или, пак, да им објасните чии потомци се денешните Македонци?

МАРКУС: Во марксистичката филозофија до израз доаѓаше општествената теорија на Платон, на Аристотел, па таа се движеше низ ренесансата, потоа кај просветителите во Франција, но тежиштето беше сепак на Маркс, кој тргна од економските закони за да ги објасни политичките настани. Држејќи се до тие економски закони им укажував како се одвивале производството, конкуренцијата, што е тоа што човекот го добива, а особено се задржував на тезите каде што Маркс укажува дека не е сè во тоа да се сфати светот, туку светот треба да се менува. Во тоа менување на светот го гледаме тој принцип да се дојде до законитост, вистинитост или најпосле да се дојде до едно искажување за тоа чие е, што е, кој е, што е македонското, затоа што македонското во себе секогаш носело општочовечки димензии, било во однос на хуманоста, на човекот, на науките, на уредувањето, на општеството, затоа што во социолошките науки ете, на пример, да речеме во марксизмот објаснувањето на држава почнува со македонската држава. Дека има функции, дека служи за организација на општеството, за одбрана

на државата. Дека државата врши креирање на сè тоа што се создава. Било на идеолошко, религиозно или научно поле, државата е таа којашто поттикнува, организира, укажува како тоа треба да се прави. За жал, нашата македонска држава не прави никаков напор и за овие 15 години премолчува, и од држава, од народ, Македонија ја претвори во некои малцински права на некои дојдени кожнае од каде. И со тоа, македонската држава и македонските политичари поединци си го земаат правото да негираат симболи, да негираат знамиња, да негираат историја со самото тоа и што не ја поддржуваат.

Петнаесет години од осамостојувањето на Македонија сте сведок на сите случувања во сите области од општественото живеење на државата. Какво е Вашето гледиште на овој период во сите сегменти од филозофски аспект?

МАРКУС: Филозофијата како наука се елиминира, односно ако тоа порано се воспоставуваше со друга цел, да се докаже дека таа е почеток на човечкото размислување, но доколку сега се продолжи со филозофијата ќе мора да почне со македонската мисла. Мора да се почне и да се продолжи со тоа што Аристотел направил за филозофијата, за светот. Во една од моите книги укажав на случката при средбата со еден Јапонец, кој ме праша: "Вие како Македонка, дали го знаете тоа што моите синови ме прашуваат, дека Аристотел е оној мислител кој овозможил граѓа за компјутерите". Јас му раскажав некои работи за делото на Аристотел и за местото и улогата на филозофијата, беше многу интересно кога тој рече "да не е тоа фантазија, да не е тоа измислена личност". Не може да биде измислена личност бидејќи сè што Аристотел напишал е зачувано до денес, во тоа тој цело време ги протежира македонската мисла и творештво. За жал, тоа денес не го прават нашите политичари, нашите Македонци. Нешто повеќе има интерес и работа во дијаспората, каде што многу видни македонски личности се појавуваат и како донатори како, на пример, Ѓорѓија-Џорџ Атанасоски, д-р Жан Митрев, Ристо Гуштеров, како Владимир Ралев, или нашиот градоначалник Трифун Костовски, кои се заинтересирани за македонската култура и придонесуваат повеќе од самата држава, како поединци, како Македонци.

Историскиот континуитет на Македонецот трае многу подолго отколку што сега се прават напори тоа да се негира и да се обезвредни. Каков е Вашиот став во однос на негаторската политика која се води, пред сè, од соседите на македонскиот народ?

МАРКУС: Многу е интересно да се видат тие начини на негирање. Тие тоа го прават договорено. Едни удираат на народот, други на црквата, трети на територијата, четврти на историјата. Не се знае кој од кој е потешок штетник за македонскиот народ и држава, но тие синхронизирано си помагаат и придонесуваат за уривање на тие древни темели на таа прва држава, прва култура со такви длабоки корени низ цел свет, не само тука. Немам многу патувано, единствено сум била во Русија, во Ленинград, но тие кратки патувања околу Бугарија, Грција, Албанија, Србија, сè тоа го сметам како патување низ Македонија. Јазикот е ист, се разбираме и таа нивна негаторска политика има тенденција сосема да се разнебити. Само тоа не треба да создава страв затоа што Македонецот, каде и да е, во себе има многу силна енергија и креативен дух и тој доаѓа до израз. Тоа значи дека кај тој народ, во таа култура има зацртано нешто многу длабоко од македонското постоење, а тоа, пред сè, е кирилското писмо. Сè до Курилските острови во Јапонија ги прават македонските цркви, македонските фрески, македонските букви и црковното пе-

It is known that till the beginning of the 90's one of the key subjects in high schools was Marxism. Although it has certain reference points with philosophy, still you give a special note to your lectures by the fact that you informed your students for what was at that time a not much discussed topic. How much where you as a professor "free" to point out or explain to them whose descendents were today's Macedonians?

MARKUS: In the Marxist philosophy the theories of Plato, and Aristotle came to a highlight, and then it went on through the renaissance, that the enlightenment of France, but the underline was still of Marx himself, who started from economic laws to explain political events. Sticking to those economic laws I pointed out to my students how the production was carried out, competition, what a person gets, but I specifically pointed out Marx's thesis that it is not only enough to understand the world, but to change it as well. In that changing of the world we see that principal to get to the truth and finally to get to a statement of what is what and what is Macedonian, and why the Macedonian in itself carried human dimensions, whether in humanity, in science, in the order of society, because in the sociological sciences, for example let's say in the Marxist explanations the explanations about the state begins with the Macedonian state. That it has functions; that it serves for organizing society, for the defence of the country. That the state is the creator of everything. Whether that is ideological, religious or scientific, the state is the one that incites, organizes, and shows what has to be done. Unfortunately, our Macedonian state makes no effort and for the past 15 years stays silent, and from a country, from a people, it turned Macedonia into some minority rights of somebody who has come here from who knows where. And with that, the Macedonian state and certain politicians give themselves the right to negate symbols, to negate flags, to negate history by the mere fact of not supporting it.

You are a witness of every thing that is happening to Macedonia since the independence 15 years ago. What is your view on this period in segments from a philosophical point of view?

MARKUS: We have to eliminate philosophy as a science, so if we continue with philosophy now we would have to start with the Macedonian thought. It has to start with what Aristotle did for philosophy and the world. In one of my books I pointed out to some thing that happened to me during a meeting with a Japanese fellow, who asked me: "You as a Macedonian, do you know what my sons tell me, that Aristotle is the one who made it possible for computers to exist". I told him some things about the works of Aristotle and for the place and role of philosophy, and it was very interesting when he said "is that fantasy, is he a fictional character". He can't be a fictional character because everything that he has written has been preserved to this very day, in which he promotes Macedonian thought and creations. Unfortunately, that is not being done by our politicians today, our fellow Macedonians. Their some more interest in the diaspora, where many prominent Macedonian people appear as donors, like George Atanasoski, Dr. Jean Mitrev MD, Risto Gusterov, Vladimir Ralev, or our mayor Trifun Kostovski, who are interested in the Macedonian culture and contribute more than the state itself, as individuals and as Macedonians.

The historical continuity of the Macedonians last far longer than today's efforts to negate them and devalue them. What is your stand toward the negating policy that is being done especially by the neighbours of the Macedonian people?

MARKUS: It is very interesting to see those kinds of negations. They are doing that like it's prearranged. One goes for the people, another for the church, somebody else for the territory, others for our history. You can't really say who is the bigger pest for the Macedonian people or state, but they help each other and contribute to the destruction of the ancient foundations of that first state, first culture with such deep ruts through out the world. I haven't travelled much, I have only been to Leningrad, Russia, but those short trips around Bulgaria, Greece, Serbia, Albania, I consider that a trip through Macedonia. The language is the same, we can understand each other and that negating policy will destroy us all. But should not create fear because the Macedonian, where ever he is, has a very powerful energy and creative spirit and it will always come to the surface. It means that in that people, that culture has something very deep inside from the Macedonian existence, and that, above all else, is the Cyrillic alphabet. If we look, for instance, German scientists who done the research show the dominance of the white race, that starts as a Macedonian, with the Macedonian people, from where all those Slavic dialects, and those are Macedonian peoples. Maybe the negating policy is established by all those who settle in to Athens, who are freed slaves, pirates, or someone who in the desert lands pillaged and murdered. They didn't know how to create, but looked only for a chance to steal something new and to show off as their own. In Bulgaria for instance the Tatar tribes came. In this similar way certain Albanian tribes came, who come like pack, act primitive, violently, cause wars, crisis and steal while the Macedonians create. Not only Philip and Alexander, but every thing in existence that is Macedonian is shown as Greek without any basis, without any logic. It looks more like a pamphlet, this is Greek and the world should just believe, and that is a long existing policy of the European countries that needed Greece 160-170 years ago as the way towards Asia, Africa where they set up their colonies. They couldn't do it from the Roman Empire so they took one corner of it and promised Greece every thing and gave her every thing, they changed every thing and the whole world literature goes towards that overtaking of Macedonian history. Only when we get to the real facts, like for instance what happened in Heronea, how the Macedonians conquered the whole of the known world, how they entered Athens, how they created the Corinthian league, how could it be that if Philip was Greek he could have waged war against the Athenians. In that acquisition or Macedonian culture most or the spears are broken about Aristotle. Aristotle can't be Greek, because Philip, as Aristotle's friend, is Macedonian, he is under the influence of Athens through the Aristotle's philosophy, but they forget that he is an empyreal man that he comes from a highly educated family of doctors, empyreal doctors, of the court of Macedonian emperors. All through out Macedonia, we are digging out cities and see what lyceum is. That is gymnasium, lyceum where the lectures of the philosophers were held, where Aristotle wrote his books that give the basis of all of today's sciences. That is what was done in the Macedonian cities, for the Macedonian people, with Macedonian emperors even after the Macedonian phalange entered Athens in 335-334 B.C and established their rule did Aristotle went to learn

ење. И не е само тоа. Ако погледнеме, германските научници кои истражуваат ја покажуваат доминацијата на белата раса, која почнува како македониби, со македонскиот народ, од каде што се развиваат сите тие наречени словенски, а тоа се македонски народи. Можеби негативската политика ја воведуваат сите оние доселени во Атина, кои се ослободени робови, пирати или, пак, некои кои во пустинските предели уривале, грабале. Тие не знаеле да произведуваат, туку гледале само да грабнат нешто готово и денес да го покажат како свое. Во Бугарија дошле од татарските племиња. На ваков начин се дојдени и некои албански племиња, кои се јавуваат чопоративно, делуваат примитивно, насилнички, произведуваат војни, кризи и грабаат додека Македонците создаваат. Не само Филип и Александар, туку сè постоечко, македонско, се прикажува како грчко без никаква основа, без никаква логика, без во тоа да има некако верување од самите нив. Повеќе доаѓа како некој памфлет, тоа е грчко и светот треба да верува, а тоа е веќе една долга политика на европските земји на коишто Грција им требаше пред 160-70 години како пат кон Азија, Африка, каде што создадоа колонии. Не можеа од Римската империја, па фатија еден агол и на Грција ѝ ветува и ѝ дадоа сè, променија сè и во целата светска литература оди тоа присвојување. Само кога ќе дојдат до вистинските факти, на пример, што се случи со Херонеја, како Македонците го освоија цел свет, како влегоа во Атина, како ја создадоа Коринската лига, како може ако Филип бил Грк да води толку војни, да прогонува толку Атињани - тие постојано по потреба тоа го менуваат, па прават обиди и нас да нè променат. Во тоа присвојување најмногу се кршат копјата околу Аристотел. Не може Аристотел да е Грк, затоа што Филип, како другар на Аристотел, е Македонец, тој е под влијание на Атина преку филозофијата на Аристотел, но забораваат дека тој е царски човек, дека произлегува од исклучително високообразована фамилија на лекари, и тоа царски, на дворот на македонските цареви. Секаде низ Македонија, еве сега, ги откопуваме градовите и гледаме што е тоа лицеум. А тоа е гимназиум, лицеум каде што се одржувале предавањата за филозофите, каде што Аристотел ги пишувал книгите кои ја даваат основата за сите денешни науки. Тоа се правело на македонска територија, во македонски градови, за македонски луѓе, со македонски цареви и дури откако во 335-334 година навлегла фалангата и се создала македонска управа во Атина, Аристотел отишол да изучи, да образложи што се тоа Атињани, какво е нивното уредување и него да го споредува. Градот-држава Атина сега прави обиди македонската држава да ја направи град Македонија и да ѝ даде име Скопје. Ако на царевите им дале некаков грчки призвук, дека Филип и Александар се нивни, Аристотел никако не можат да го совладаат. Тој си е баш Македонец и тој ја поставил таа научна моќ, духовност која во еден долг континуитет Македонците ги прави доминантни во

своето постоење и по своето творештво. Кога ќе погледнеме низ цел свет кој го нарекуваат Византија, ќе сфатиме дека најубавите икони, градби и манастири ги правеле Македонци, потоа и за време на османлиското ropство останавме со македонската автономност во градењето, па и ден денес ги користиме истите патишта, градби, градови, цркви, манастири, истата уметност. Кога Македонецот ќе почне македонски да размислува за животот на самите Македонци и за неговата историја дури тогаш на повидок ќе се види чиј е Филип, чиј е Александар, чиј е Аристотел, чии се Константин и Византија, чиј е Охрид, чие е православието, чие е кирилското писмо кое денес милиони луѓе го употребуваат.

Дали тие напади врз името, територијата, историјата ќе ги направи Македонците уште посилни во борбата за зачувување на својата држава или, пак, тие ќе потклекнат?

Но, некако сликата е поинаква, особено политичката!

МАРКУС: Многу пати ме прашуваат што е ова со Македонците. Дали кај Македонците има нешто самоубиствено или што прават. Јас им поставувам прашање, овој премиер го сметате Македонец, па не е тој, овој политичар го сметате за Македонец, не е затоа што ако е Македонец македонски ќе мисли и ќе ги заштитува Македонците. А тоа значи во политиката тие или се уценувани, или се заплашувани или... Нивниот карактер, нивниот начин на афирмирање и на клиникање на некоја европска метода, со тоа тие сакаат да си го обезбедат своето место, тие се поединци, тие не го застапуваат македонскиот народ. А Европа, заедно со по некој таков политичар, порачува, седете дома, немојте да гласате за референдумот, треба тој да пропадне. Но, еве им пропадна референдумот и во Франција, па така еден по еден ќе пропаѓа и секаде. Треба да се застане и на сопствени нозе да се користат сопствените ресурси. Кога ќе се создадат услови тогаш треба да се прави некоја асоцијација, без штета врз македонскиот народ и македонската држава. А сите потези кои поединци ги прават за свој личен интерес и афирмација, тоа го прават на штета на Македонците. Верувам дека секое насилство е кратко. Ајде да се сетиме како заврши Хитлер, како заврши Цезар, како завршија сите насилници. Мојот опти-

what the Athenians are and what their form of government is and to compare it. Athens the city-state now makes efforts to make Macedonia into a city state and give her the name of Skopje. If they gave some sort of Greek tone to the emperors, that Philip and Alexander are theirs, they can't master Aristotle. He is nothing more than a Macedonian and he laid down that scientific power, that spirituality that makes Macedonians dominant in their existence and creativeness. If look through all of that world that is called Byzantine, we will find that the most beautiful icons, buildings and monasteries are made by Macedonians, then during the time of the Ottomans we remained autonomous in our constructions, so we use till this day the same roads, buildings, monasteries, churches, the same art. When the Macedonian starts to think like a Macedonian about the life of the Macedonians themselves and their history, only then will we be able to see to whom does Philip, Alexander, Constantine or Aristotle is, or the Cyrillic alphabet that is being used by millions of people.

Are these attacks on the name, territory, history making Macedonians stronger in the fight of saving their state or will they yield?

MARKUS: All these events show certain kind of lack of power. All of them are convinced in some sort of violence. The dignity of the Macedonian is the strongest defence mechanism. It still exists, lives, creates and ensures the future of the Macedonians and if the other peoples are smarter than those accomplishments that are made by Macedonians, they will use them not as their own but as ours, as Macedonian.

But now the picture is different, especially the political one?

MARKUS: I have been asked many times what is it with Macedonians? Is there something suicidal with them? So I ask them a question, do you consider this prime minister as a Macedonian, well he is not, because if you are a Macedonian doesn't mean he will think like a Macedonian and will protect Macedonians. That means that in politics they are either blackmailed or scared or...

Their character, their way of affirming and nodding their heads to every European method, with that they want to secure their position; those individuals do not represent the Macedonian people. And Europe, along with some politician like that, recommends, stay at home don't go out to vote on the referendum, it should fail. But, look now, their own referendum in France failed, and one by one it will fail every where. We should stand on our own two feet and use our own resources. When the conditions are created then we should make some sort of association, without causing damage to the Macedonian people and the Macedonian state. And all of the moves that certain individuals make for their own interest and affirmation do that at the expense of the Macedonians. I believe that all violence is short. Let's remember how did Hitler end, or Caesar, how all bullies end. My optimism is in the fact that the Macedonian people, although surprised, believes in those that lead him. If we start from that, the Framework agreement, the constitution of a country is turned into a constitution that secures certain minority rights for equitable employment and god knows what. First, in order to have such equity the Framework agreement must be applied, and that means the immediate termination of the armed conflict, but it still lasts. Then the military with the tanks, the police with the security should go in first, the exiled persons, around a hundred thousand from the 140 villages and together with the monitors of those international forces, and for the people to say, this cow is mine, this garden is mine. So they can get it back. After everything is returned to the Macedonians, then the policy of coexistence may be enforced. The framework agreement is not democratic, but violent, terrorist. And what did all of the ethnic Albanian ministers do- they ruined the economy, education, medicine. They don't have a tradition of education; the Macedonian tradition is the oldest in the world in securing well trained personnel, schools, whether it was in the middle ages or today it is still a tradition, it's a well known fact what a pupil is, what science is, what respect towards the state is. And all of these people don't have any knowledge, even in the hospitals they don't know how to write a prescription. But they don't treat their own; they open ambulances, and ask for Macedonians with their knowledge. Everything has to be implemented equitable. That means, in all of the places which are ethnically Albanian the same kind of employment quota should be applied, that is 80% of the employees should be Macedonians. I think that with time the people will find a way to protect itself from this kind of violence. There are no human rights when somebody comes in to your work place and beats you up, tattoos you, rapes you. Carla Del Ponte is persecuting those who defended themselves from terrorism, but doesn't go after the terrorists, and the doors for the Albanian mafia are wide open. The scariest thing is that all that terrorism goes together with Islam. Malaysia should take over the management of the Macedonian airports, so that Macedonia can become collection centre for Muslims, for Mecca and Medina. That idea, Macedonia as a holy land, Macedonia, as a centre for world culture from where all the cultures and peoples set out, is now being made faceless. We had a developed modern society which is now being plundered, destroyed, scattered as much as possible. It is an aggression within. And that aggression, while the Macedonians consolidate themselves, will make terrible damages that will take a long time to be repaired. But, the Macedonian people is indestructible, what it gave to the world and what it is still doing for the world remains a permanent mark.

мизам е во тоа што македонскиот народ, иако изненаден, сè помалку верува во оние кои го водат. Ако тргнеме од тоа, Рамковен договор, уставот на една држава е претворен во устав кој обезбедува некакви малцински права за правично применување на вработување и не знам што. Прво, за да имаме таква правичност треба да почне да се применува Рамковниот договор, а тоа значи веднаш прекинување на воениот конфликт, но тој уште трае. Тогаш напред требаше да појде војската со тенковите, полицијата со обезбедувањето, да појдат протераните, околу стотина илјади од македонските 140 села и да тргнат заедно со мониторингот на тие меѓународни сили, и народот да каже, ова теле е мое, оваа нива е моја. Да им се врати. Откако ќе им се врати сè на Македонците, тогаш нека се спроведува некоја политика на соживот. Но, не насилно навлегување во сите градови и села во Македонија, со 20 отсто,

модерно општество во кое се граба, уништува и се расфрла колку што е можно повеќе. Тоа е таа агресија внатре. И таа агресија додека ги консолидира Македонците ќе направи големи штети, кои ќе треба подолго време да се санираат. Но, сепак македонскиот народ е неуништив, тоа што го дал за светот и тоа што сè уште го прави за светот останува со траен белег.

Професорке Маркус, Вашиот избор беше филозофијата. Работниот век го минавте како просветен работник во неколку средни училишта. Што е тоа што во филозофијата како наука Ве привлече за да ја изберете токму неа и своето знаење од оваа област да им го пренесете на младите генерации?

МАРКУС: Всушност, мене ми беше преокупација литературата. Постојано ги читав книгите, кои ми беа при рака, уште од прво одделение. Книгите добиени за одличен успех ги читав и ги знаев напамет, како ги читав така остануваа во мене. Поради мојот интерес за книги, некои мои пријатели и ученици мислат дека завршив литература, но јас се запишав на Филозофски факултет и кога се судрив со првите филозофски текстови, оригиналните фрагменти од филозофијата на Херакле и на Протагора, ми се виде многу интересно. Сите тие фрагменти кои ги знаев напамет подоцна ги употребував. На ваков начин, тој филозофски поглед на светот ми беше таа мудрост, но не само на одредени филозофи туку мудроста на народот како поговорки, како начин на кратко ефикасно точно мислење.

Паралелно гледав дека во целата таа древна филозофија доаѓа до израз мудроста на нашиот народ, содржана во приказните, во поговорките кои и денес ми прават големо задоволство, да ги споредувам тие големи филозофски мисли со кратките реченици кои народот ќе ги каже.

Филозофијата се смета за "мајка" на сите науки, всушност од неа корените ги влечат и сите други науки. Денес оваа гранка се изучува само во неколку средни училишта. Зошто дојде до ваков пресврт во средношколскиот систем, односно зошто таа како предмет се маргинализира?

МАРКУС: За време на Аристотел, филозофијата била наука над науките, таа е мајка на науките, таа е царица на науките, таа пробива во сите простори, наука за најопштиот поглед на светот во целина, тоа е природата, општеството, луѓето, мислењето, сè тоа што се однесува на реалниот свет како постоење на предмет, на човекот во тој свет и на неговото мислење во сооднос и на светот и на себе си. Ваквата наука навистина придонесе многу. Таа ја даде методологијата, ја даде логиката, даде начин во истражувањето и напредокот на сите науки. Кога Сократ бил во Делфи го видел натписот "спознај се себеси" и тоа самопознавање веднаш го коментирал. Исто така, физиката, математиката, биологијата, кога тоа го осознала се издвоиле. За тоа дава насока самата филозофија. Теофраст и Менон, тоа се двајца ученици на Аристотел, кои биле задолжени да направат систематизација на сите билки и животни. Со 800 животни кои се именувани е направена природна и вештачка систематизација, која подоцна ја дава основата на биологијата. Не можеше никако поинаку ако не се тргне од филозофијата. Затоа што поаѓајќи од филозофијата ги гледаме корените на сè. Не само на сегашната нуклеарна физика, на компјутерите, туку и на демократијата и на рамноправноста и на хуманоста, кои биле основни начела во времето на македонските кралства. Филозофијата се изучуваше, меѓутоа за таа да не биде основа во образовниот систем почна да се скратува, да се преименува и на крај да се укине.

па со 25 отсто, па со 50 отсто афирмација на политички партии. Тоа ќе треба да го прават секаде, ако во Скопје влегоа со 25 отсто на тие етнички заедници, треба во Тетово, во сите тие градови каде биле етнички чисти да влезат со 80 отсто македонски. Тие сега ги делат министерствата на половина. Половина се министри на малцинствата, односно на Албанците. Рамковниот договор не е демократски, туку насилен, терористички. И што направија сите министри со албанско потекло - ги уриваат економијата, образованието, медицината. Немаат традиција на школување, македонската традиција е најстара во светот во обезбедувањето кадри, школи, дали тоа било во средновековието или до ден денес сепак е традиција, се знае што е ученик, што е наука, што е квантум, што е почит кон држава. А сите овие сега немаат знаење, дури и во болниците не знаат ниту лек да напишат. Но, тие не ги лекуваат своите, отвораат амбуланти и ги бараат Македонците со нивните знаења. Сè мора да се спроведе правично. А тоа значи, во сите места кои етнички се албански треба да се спроведе исто такво македонско вработување, односно 80 отсто од вработените да се Македонци. Мислам дека со текот на времето народот ќе најде начин да се заштити од ваквото насилство. Нема човеково право кога на работното место влегува, го тепа, го тетовира, го силува. Карла дел Понте ги гони оние кои се бранеа од тој тероризам, а не ги гони терористите, туку се отвораат вратите за таа најизвикана албанска мафија. Најстрашно е што целиот тој тероризам оди во состав со муслиманството. Малезија треба да ги преземе македонските аеродроми за да може Македонија да биде собирен центар на муслиманите, за мека и медина. Таа идеја Македонија како света земја, Македонија како центар на светската култура од каде што тргнале сите народи и култури, сега се обезличува и се наметнува агресивно на сите сфери. Ние имавме развиено